

3. fejezet

Társasági jogi összehasonlításban a négy eminens: Németország, Franciaország, Egyesült Királyság, Olaszország

Szikora Veronika

Mit tekintünk modellnek, mintának? Történelmi és földrajzi közelségünk miatt követünk, másolunk egy másik rendszert, vagy tudatosan adaptálunk? Levonjuk a megfelelő következtetéseket, és tanulunk mások sikereiből, kudarcaiból? Mindezt önkéntesen tesszük, vagy kötelezettségünk?

A társasági jogok fejlődését sikeresebbé teheti az a tapasztalati tőke, amellyel az egyes nemzetek rendelkeznek. Mindezek mellett a jogi és gazdasági környezet dinamikus változása, a határokon átnyúló üzleti forgalom és a tőkepiacok robbanásszerű kitárulása a többi tagállam, illetőleg az unió kívüli országok jogszabályainak megismerésére és értelmezésére ösztönzik a jogalkotókat, a jogalkalmazókat és a gazdasági élet szereplőit is.

Új szemléletű megközelítésre van szükség, összefüggéseiben látva, a kialakuló európai (gazdasági és jogi) térség viszonylatában kell tekintenünk a különböző (de egyre közeledő?) európai jogrendek struktúrájára.

Az egyes jogrendek vizsgálatakor figyelembe kell venni (és tisztelni is kell) a fejlődésük egyes állomásait, jogi és tudományos stílusukat és történelmi hagyományait. Csak ezek tudatában fejleszthetjük saját jogrendünket. (von BOGDANDY 2012, 251.)

A gazdasági és jogtörténeti múlt tekintetében meghatározó országmodellek hatást gyakorolhatnak más országok jogára és az uniós társasági jogra. A nemzeti társasági jogi profilokat az uniós szabályok és szabályozási törekvések közvetve és közvetlenül is alakítják, (át)formálják.

Jelen fejezet a modellértékű nemzeti és európai szabályok egyes szegmenseit vizsgálja.

A modellértékű szabályozási rendszerek

A nyugat-európai nemzeti kultúrákban eltérő rendszerek alakultak ki, a társaságoknak és a társasági jogi szabályozásoknak a stílusa más. Ha ezek közül kiemeljük azokat az országokat, amelyeket modellértékűnek tekinthetünk, a vizsgálódás fókuszpontjába az Európai Unió négy meghatározó, vezető gazdasági pozícióban lévő tagországa kerül (Németország, Franciaország, Egyesült Királyság, Olaszország). Eltérő rendszerek fejlődtek ki ezekben az országokban, amelyek befolyást gyakorolnak az adott nemzet társasági jogának alakulására. Jelen fejezet szerzője ezeknek a modelleknek a jellemzőit részletesen elemezte egy korábbi cikkében más országok társasági jogi reformjának bemutatása mellett. (SZIKORA 2014, 9–17.)

Miért éppen ez a négy tagállam? Ezen országok éves GDP-je meghaladja a másfél ezer milliárd eurót. Bár a gazdaságuk mérete nagy eltérést nem mutat (Németország kiemelkedik közülük), a gazdasági szerkezetük eltérő, ami leginkább az átlagos vállalatméretben és a vállalatok tőkepiacokon betöltött szerepében, illetve a vállalatok szervezeti, szabályozási és irányítási modelljében mutatkozik meg. (DEAN 2012, 461.)

Janice Dean szemléletes jelzőkhöz köti az egyes nemzeti modelleket. A következő képzettársításokat alkalmazza: a német modell egy tökéletesen, megtervezetten működő egység (gépezet), a francia (a francia hagyományokhoz hű) egy hierarchikus, fentről, képzett vezetők által vezérelt és szervezett rendszer (piramis). Az Egyesült Királyságban a hangsúly a versenyre és a szerződésekre tevődik (piac). Olaszország erős gazdaságot épített, amely elsősorban egy klasszikus családképet tükröző, családi vállalatokra támaszkodó gazdaságot jelent (család). (DEAN 2012, 472.; SZIKORA 2014, 9.)

A kiválasztott európai országok gazdaságának erősségeit sematikusán a következőképpen jellemezhetjük: a jól működő szervezet családmoddellje kevés szereplőt és erős hagyományokat sejtet, amely illik az olyan jellemzően erős olasz iparágakhoz, mint a divat vagy az étel. A „gépezet” képe kiterjedtebb szervezetre és személytelenségre enged következtetni, ami teljesen összeegyeztethető Németország mérnöki hagyományaival. A francia „piramis” kiterjedt és erős rendszereket feltételez, ami megfelel az erős infrastrukturális francia hagyományoknak. Ezek a jegyek megjelennek a vállalatokon belüli és az azt körülvevő relációkban is.

A vizsgálat középpontjában álló négy ország szabályozásában a „jól működő szervezet” eltérő modelljei alakultak ki, amelyek az eltérő történelmi, jogi és gazdasági hagyományokra vezethetők vissza.

A hatékony szervezeti felépítés megkerülhetetlen ideáltípusai valószínűleg nagy hatással vannak a kormányok, részvényesek és más döntéshozók elvárásaira a nagyvállalatokkal szemben, valamint arra, ahogyan a vállalati vezetők viselkednek. Az Európai Unióban a nemzeti kulturális háttér, amelynek része a jól működő szervezetről alkotott felfogás is, még mindig meghatározó a társadalmi kapcsolatok terén, amelybe az üzleti élet is beletartozik.

Fontos azzal is foglalkoznunk, hogy az említett alapvető szemléletbeli különbségek hatása hogyan befolyásolja a társasági jog koordinációját az Európai Unió szintjén, kitérve „ideáltípusok” erősségeire és gyenge pontjaira. (DEAN 2012, 465.)

A globalizáció hullámai a vállalkozásokat is elérték. A fenti, modellértékű és az egyéb nemzeti rendszereknek megoldást kell találniuk a kereskedelmi és pénzügyi viszonyok globalizációja által támasztott új kihívásokra. Németországnak például nehézséget jelenthet, hogy a bürokratikus elemek, jogi követelmények, amelyek szervezeti rendszerhez kapcsolódnak, többletterhet rónak a gazdaság szereplőire, amelyek rövid távú megtérülése eshetőleges.

Franciaország gazdaságára jellemző a magas szociális kiadású vállalati működés, ami a nyitottá váló globális és európai piacokon versenyhátrányt jelenthet (és nem biztos, hogy ezek a költségek rövid távon megtérülnek). (SCHILLING 2001, 148.)

Az Egyesült Királyság munkavállalói termelékenysége alulmarad Franciaországhoz és Németországhoz (de akár a tengerentúlhoz, az USA-hoz) viszonyítva is. Olaszország az utóbbi időben már nyilvánosságot is kapott korrupciós esetek miatt nagy nyomás alatt van, az átláthatóság kívánnivalót hagy maga után, és még a legnagyobb vállalatoknál is gyakran találkozhatunk azzal, hogy üzlettársak egy zárt csoportja, illetve sok esetben egy-egy család irányít. (DEAN 2012, 472.; DEL MONTE–PAPAGNI 2007, 379–396.)

A különböző rendszerek erősségeinek és gyengeségeinek számbavétele megfelelő kiindulási alapot jelentene a társasági jogi és vállalatirányítási modellekben való változások megfelelőségének elemzésében. Minden nemzetnek a saját történelmi és kulturális hagyományai figyelembevételével kell alkalmazkodnia az új feltételekhez. A különböző európai országok meríthetnek más nemzetek rendszereinek jó megoldásaiból. A részletes pénzügyi könyvvizetés és a fenntartható nyereségesség biztosítása kezd utat találni a német, francia vagy olasz menedzserek gondolkodásába, talán jobban, mint eddig bármikor. A társadalmi és környezetvédelmi

szerepvállalás és kapcsolatok kiépítése pedig eddig nem látott fontosságra tett szert az Egyesült Királyságban. Az európai üzleti kultúrák kénytelenek egymáshoz képest változni, alkalmazkodni. (DEAN 2012, 476., 482.)

Az európai nemzeti társasági jogokat az elmúlt évtizedekben az intenzív változások jellemezték. Szinte minden évre jutott egy társasági (kereskedelmi) jogi reform, a szabályozások nem jutottak nyugvópontra, a változások állandósultak. Az országok között kialakult „szabályozási verseny” több esetben a befektetőbarát szabályozás irányába terelte a jogalkotást. A nemzeti jogalkotóknak naprakészen kell reagálniuk a gazdasági kihívásokra, ez pragmatikus törvényhozói hozzáállást kíván meg. (GADÓ 2006, 322.)

Irodalomjegyzék

- DEAN, Janice (2012): *Ideal type organisations and company law in Europe. European Business Law Review*, Vol. 23, No. 4. 461–482.
- DEL MONTE, Alfredo – PAPAGNI, Erasmo (2007): The determinants of corruption in Italy: Regional panel data analysis. *European Journal of Political Economy*, Vol. 23, No. 2. 379–396. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2006.03.004>
- GADÓ Gábor (2006): Társasági jogi reform Európában. *Magyar Jog*, 53. évf. 6. sz. 321–341.
- SCHILLING, Florian (2001): Corporate Governance in Germany: the Move to Shareholder Value. *Corporate Governance*, Vol. 9, No. 3, 148–151. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-8683.00242>
- SZIKORA Veronika (2014): Társasági jogi rendszerek és reformok Európában. *Gazdaság és Jog*, 22. évf. 7–8. sz. 9–17.
- VON BOGDANDY, Armin (2012): A nemzeti jogtudomány az európai jogi térségben – Kiáltvány. *Magyar Jog*, 59. évf. 4. sz. 248–255.